

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, HLACA BROJ 31. NI. KAT.
RUKOPISI SE ME VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 20.—, POLUGOD. K 16.—, ČETVRTI
K 9.— POJEDINI BR. 1 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

ODGODA KONFERENCIJE U BASELU.

Zagreb. Savez Cijonista Jugoslavije primio je od cijonističkog ureda u Londonu ovaj brzojav:

Savezu Cijonista Jugoslavije
Zagreb.

Predstoje pregovori o ugovoru s Turskom, u kojem će se riješiti pitanje o mandatu nad Palestinom. Vođe otputovat će mjeseca januara iz Londona u Pariz. Akcijoni je Odbor odlučio odgoditi Konferenciju i sazvati u Londonu Prošireni Akcijoni Odbor čim prije moguće, opširnije izvješće slijedi.

Cijonistički ured.

Pred mirovnim ugovorom s Turskom.

Godišnja konferencija cijonističke svjetske organizacije se odgađa. Na redu je mirovni ugovor s Turskom i vođe pokreta treba da su u Parizu. Prošireni akcijoni odbor bit će valjda za to vrijeme permanentan u Londonu.

Sve su najbolje sile cijonističke organizacije u ovaj čas u budnoj pripravnosti. Oni, te su na svojim leđima do jako sami nosili sve silno breme odgovornosti za usud svoga naroda, rasterećeni su fizički i moralno uglednim zborom znatnih ličnosti, kojih svakoga ime znači u izvjesnom pravcu jedan dio istorije cijonističkog rada ili cijonističke ideologije ili obojega, ponajviše obojega. Posljednja jedna vijest javlja, da je Nordau stigao u London, a to znači više nego tečenje jedne velike energije, koja je do jako bila osuđena na pasivnost; znači, da je tendencija računanja s mogućnostima, po naravi ograničena, dobila politički polet koncepcija u velikom stilu, koncepcija, koje ne ograničuju zahtjeve prema mogućnostima, nego hoće prisiliti mogućnosti, da se pokore zahtjevima. U stvari ipak niko od njih nije rasterećen ni fizički ni moralno; nikome nije odlanulo. Došao je momenat, koji nužno mora da napne svu moralnu odgovornost, da podstrekne i uzbudi sav napor svih sila do jedne granice, preko koje ne idu, gdje se sva napetost mora da oslobodi u jednom uspjehu, jer drukčije može da dovede do kolapsa.

I nešto je — mnogo je od toga uzbuđenja i prenapetosti u svima nama, kojima je naš cilj jedna ozbiljna duboka žudnja i patnja zajedno. Svi mi proživljavamo bolove iščekivanja kao nikad.

Godišnja konferencija u Bazelu morala se odgoditi, jer vođe mora da se nađu na bojištu u Parizu. Za cijelo: konferencija u Bazelu bila bi prevažna stvar baš u oči pregovora s Turskom. U vezi s tim pregovorima rješava se, diplomatski, palestinsko pitanje, pitanje teritorijalnih granica; upravnih formi, mandatarne vlasti, a onda imigracije i njezina opsega, garancija za doista židovsku Palestinu, ako ne sada, a to za 20 do 30 godina. Bazelska bi konferencija dala vidnu jaku pozadinu vidna mandata svega naroda onima, koji stupaju pred vlasti svijeta za prava svoga naroda.

Dala bi kontakt vođama s narodom, koji je prekinut preko šest godina. I dala bi svijetu dokaz, da je u svemu, što su vođe radile, jedna velika pokornost općoj volji, nesavladivoj i toliko oštroj, te po svojoj orijentaciji koja vidi samo cilj, a čovječki je prosta od svake sentimentalnosti, ne će prastati vođama ni najmanjega zastranjenja, ni najmanje koncesije „mogućnostima“. Ova bi opća volja, i svojom kritikom vođa, dokazala, da stoji iza njih.

Nama dakako toga dokaza ne treba. Svak osjeća elementarno, da je svakog pojedinca sva volja u volji vođa. I nezadovoljni i zadovoljni, minimaliste i maksimaliste, bezuvjetni radikalni i praktične evolucioniste, svi smjerovi i svi zahtjevi i svi temperamentni zastupani su u Londonu. Sav cijonizam, sva volja naroda.

Pa tako će u izjavama onih, koji polaze u Pariz kao akteri u najdramatskijem času, biti jedan glas, u kome će biti svi naši glasovi i sve boje naših glasova, i sve uzbuđenje naših prenapetih živaca i sva spoznaja sviju htijenja. Bit će to jedan glas, koji će s naporom zatomljivati jedan potresni krik, koji će, zatomljen, možda imati snagu, da prodrma savjest svijeta i probije hladno računanje diplomata i da prodre do srčaca, pa da izvojšti pobjedu čudoredne sile nad egoizmom...

Svrćamo u ovaj čas pogled unatrag. Pregledavamo razvitak političkog cijonizma. Spominjemo se zahtjeva Herzla i Nordaua: čarter, diplomatske garancije za židovsku Palestinu, od kojih nas je potisnula tjesnogradnost Turske na polje praktičnog rada, stvaranja pozicija u Palestini. Kolika je proročka — a naivna — vjera bila u tih prvih cijonista, koji nijesu marili za sažalni posmjeh, kad je bilo očito, da od Turske ne možemo dobiti Palestinu, već samo „koncesije“, iskupljene novcem, a bez

jasnih vidika, kako će nam sve koncesije ostvariti našu vjeru, bazelski program! Nijesmo smalaksali, ta put do cilja bio nam je predragocjen, a da bismo se odrekli vjere u cilj. Bilo bi neiskreno, kad bismo tvrdili, da smo pouzdano računali s likvidacijom osmanlijskog carstva, koja bi nam imala donijeti Palestinu. Ali vjerovali smo, a u našoj vjeri bilo je proroštvo ispunjenja, besvjesno u pogledu načina, jako u pogledu konačnog uspjeha. Turska se likvidira i čas je došao, gdje stojimo na preprašju. Vjerujemo: ne samo radi diplomatskih izjava, već zato, jer ne možemo drukčije no da vjerujemo. Što nam i preostaje već to? Gdje je drugi izlaz iz raskidanosti, mržnje, bola, duševne neslobode i straha pred nestajanjem, već u tome? O, koliko nam briga zadaje traženje „interesnih sfera“ po velikim silama, po Franceskoj, koje ugrožavaju cjelovitost željkovane zemlje, koja je nama sve, a njima jedno jedno komercijско. prometno, industrijsko pitanje! Koliko se vjerske bojazni odjednom budi za sveta mjesta, koja su drugima tek omeđeni sitni prostori pijeteta, dok je nama sva zemlja sveta, u kojoj ćemo poštivati svetinje drugih! Koliko li ekspanzivne, odjednom raspirene svearapske ljubavi za jedno parče zemlje, koja za Arape nije drugo no proširenje fizičke vlasti za jedan narod, koji boluje od preobilja tla, za parče zemlje, što ne ga je Arapin toliko vijekova bez ljubavi odnemarivao i prezreo, a koja je za nas čežnja i bol jedne ljubavi, što je rastanak od dvije tisuća godina nije oslabio, prepород našeg života, prepород kulture u njoj, prepород zemlje, koja će odjednom osjećati, da je cjeliva i oploduje ljubav, na koju je čekala, presahla i pusta, materinjskom čežnjom!

Mi znamo zapreke i borbe, koje nas čekaju. Bunimo se protiv toga, da sve ono, što je nama vjera i smisao života, mora da predajemo na odluku hladnim mozgovima. Mi nosimo dokaze svoga prava u najdubljoj dubini baštine od dviju tisuće godina. Ali to nije dosta za razoružavanje nacijskih i vjerskih imperijalizama. No iza naših zahtjeva stoji posvuda istinski čovjek, istinski demokrata, onaj svijet, koji iz svoga velikoga svjetskoga bola crpe dokaze protiv poretka i pohota, koje su survale čovječanstvo iz nesreće u nesreću, iz zuluma u zulum, svijet, koji po svome velikome svjetskome bolu poštiva našu bol i našu aktivnost, koja se rodila iz te boli. Ufamo se u solidarnost bola i u egoizam diplo-

mata, koji će spoznati koristi jedne židovske, to će reći preporođene zemlje.

Još koje vrijeme, i mi ćemo znati, na čemu smo. Dotle i iza toga mi ćemo sačuvati svoju vjeru.

I nikad ne ćemo priznati, da ima i jedna jača, realnija i pobjedničkija činjenica nego što je vjera nošena voljom! A. L.

Izgradnja Jeruzalima.

Interview s prof. Geddesom.

A. M. Epstein objelodanjuje u »Hadašot Haarec« razgovor, koji je imao s engleskim profesorom Patrik Geddesom o regulacijom radovima, koji će se provesti u Jeruzalimu. Prof. Geddes posjetio je prvi puta Jeruzalim, no vrlo dobro poznaje Istok, jer je već u više gradova proveo regulaciju gradova. Dojam, koji je dobio prof. Geddes o Jeruzalimu je vrlo dobar.

Na pitanje, da li je regulacija Jeruzalima moguća bez razorenja staroga grada, rekao je: Naravno! Odlučan sam protivnik shvaćanja, da se Jeruzalim ne bi mogao regulirati u modernom smislu, a da se pri tom ne razori historijska slika grada. Čvrsto se nadam, da će moći vidjeti Jeruzalim kao jedan od najljepših gradova, i s toga gledišta neopravdane su sve pesimističke bojazni. Staro — novi grad ne će tek biti muzej prošlosti, već će imati bolju i ljepšu budućnost. Važno je pri tome, da se radovi ne prenađe, već postepeno obavljaju, po sistemu, po kojem je general Allenby nakon osvojenja grada proveo akciju čišćenja ulica. Vrlo mnogo obećaje akcija »Pro Palestina«. Lijep uspjeh postignut je osnutkom tkaonice, te se danas vide u Jeruzalimu odijela iz sukna proizvedenog u toj tkaonici. Čišćenje stare oštećene oko tvrđje i jaraka oko starog dvora lijepo napreduje, a osobito me veselilo, kad sam opazio, da se svi ovi radovi provodjaju osobitim smislom i osjećajem za historijsko znamenovanje tih mjesta.

Profesor Geddes govorio je zatim o planu, koji je izradio Mae Lynn za novi Jeruzalim, te izjavljuje, da je već u Londonu, a i sad od guvernera u Jeruzalimu, dobio nalog, da provede korekturu tog nacrt, koji je žestoko napadnut od engleskih listova. Sad se bavi tim radom, i regulaciju okolice preostataka hrama, koji se sad nalaze u žalosnom stanju, ne drži prof. Geddes nemogućom i ako nije lako provediva.

Prof. Geddes posjetio je već jedan dio naših kolonija, te ratarsku školu u Mikve Israelu, koju je nazvao vanrednom institucijom; bio je i u Rišon le Cijonu i drži, da bi se i rudovi u okolici Rišon le Cijona mogli s dobrim uspjehom obradivati. Situaciju u Hajfi smatra vrlo podesnom i pripravlja nacrt regulacije ove kolonije za vladu. Divio se radovima agronomске pokusne postaje, koju je podigao pokojni Aronson. Vrlo ugodan dojam učinile su na njega kolonije, naročito Roš Pina. Isto je tako Tel Aviv lijepi početak, ali se još mora u mnogom pogledu dotjerati. Vrlo je zanimivo što veli prof. Geddes o jevrejskoj univerzi: »Ja sam sa drom. Weizmannom pogledao mjesto i zgradu, načinio sam i osnovu, i nadam se, da ćemo moći godine 1920. započeti gradnjom. U kući pokojnoga Sir Jon Grey Hill i u nekim susjednim zgradama, biti će smješten ke-

mijski laboratorij. Pred očima nam lebdi nakana, da univerzu započnemo u malenom okviru. Tek će poslije moći univerzu polaziti slušači iz istočne Evrope, koji su sada prisiljeni da študiraju u srednjoj i zapadnoj Evropi«.

Na pitanje, koje discipline da se najprije podučavaju, odgovorio je dr. Geddes: »Kemijski pokusni radovi pod ravnanjem prof. Weizmanna, fizika, botanika, bakteriologija itd. Ostale struke neka se uvedu tek onda, kad budu potrebite zgrade dogotovljene. Bavimo se sa mišlju, da odmah sagradimo sveučilišnu biblioteku. Isto tako smo nakanili podići veliki palestinski muzej. To ne će biti samo muzej za potrebu univerze, već jedan veliki općeniti palestinski muzej za geografiju, geologiju, zoologiju, petrografiju, botaniku, prehistoriju, arheologiju i gospodarstvo. Nacrt za ovaj muzej izradit će u velikom stilu tako, da će biti sličan British Museumu i Louvreu, koji zavodi stoje na višem stepenu nego li univerze u Londonu i Parizu.

Prof. Geddes putuje sada na nekoliko mjeseci u Bombay, gdje će predavati o sociologiji. U aprilu vraća se u Jeruzalim i onda će se baviti isključivo zasnovanim radnjama o obnovi Jeruzalima. Za stanovite prof. Geddesa najznačajnija je ova njegova izjava: »Misija je jevrejske univerze preporod Jeruzalima u duhu Izraelovu i stare Atene. Jevrejska univerza ne će biti dvjestočetdesetčetvrti u knjigama povijesti, već će bit prva u novom razdoblju napretka na području uzgoja i znanosti«.

Iz židovskog svijeta.

Rumunjski mirovni ugovor i Židovi. — Intervju sa Nahumom Sokolovom. Izdavač časopisa »Jüdische Presszentrale Zürich« intervjuisao je prigodom svog boravka u Parizu predsjednika komiteta židovskih delegacija Nahuma Sokolova o važnosti po Rumunjskoj potpisanog mirovnog ugovora.

Na pitanje: »Kako ima da se ucijeni sadržaj po Rumunjskoj potpisanog ugovora sa židovskog gledišta?«, odgovori Sokolov:

»Ugovor o manjinama sa Rumunjskom sadrži potpunu emancipaciju Židova na svim rumunjskim područjima, t. j. na onima stare i nove Rumunjske »sans formalité«. Ovo »sans formalité« ima sasvim posebno značenje. Poznato vam je, da su Židovi berlinskim ugovorom bili emancipovani. Tek što je način provedenja bio prepušten rumunjskoj vladi. Budući da su Židovi u Rumunjskoj bili smatrani inozemcima, to je akt emancipacije u Rumunjskoj imao posve drugu formu, nego li u drugim državama. Zapravo to nije bila emancipacija, nego naturalizacija, upravo kao da su inozemci emancipovali. Ali je namjera berlinskog kongresa osjećena time, što rumunjska vlada naknadno nije ovu naturalizaciju provodjela kao kolektivni, nego kao individualni akt i svaki Židov, koji je podnio zahtjev na naturalizaciju, morao je da udati dugotrajnim putem parlamentarnih predloga i prihvata. Kako je poznato, izjalovila se čitava stvar i sa Židovima se poslije berlinskog kongresa nije postupalo bolje, a u mnogom pogledu dapače bezobzirnije, nego li prije. Broj rumunjskih Židova je sve više opadao, iseljivanje, osiromašivanje bili su simptomi ove tendencije. Sada se radi o

tome, da budu pogriješke prijašnje emancipacije popravljene i da se Židovima omogućí zbiljska emancipacija. Za osiguranje emancipacije imadu da se uoče dva momenta: 1. U protimbi sa berlinskim traktatom, koji je dopustio, da se imadu zahtjevati formalnosti, onemogućeno je u ovom traktatu, da se emancipacija ili naturalizacija veže na bilo koje formalnosti, i 2. generaciju nijesu kao prije preuzele samo signatarne vlasti, nego i savez naroda, koji će po mom uvjerenju usprkos sadašnjih poteškoća bit ostvaren. A sada hoću da kažem, da su osim toga zajamčena prava etničkih i vjeroispovjednih manjina. Po mom mnijenju nema sumnje, da se ove garancije protežu i na židovsko pučanstvo. Židovi su bezuvjetno etnička manjina, pa sve kad bi i prevladala asimilatorna tendencija, koja ospe-rava, da su Židovi etnička manjina, to nitko ne može poreći, da su Židovi vjeroispovjedna manjina. Na osnovu ovih garancija i bezuvjetne emancipacije mogu rumunjski Židovi da postignu zbiljsku jednakopravnost u građanskom pogledu i gdje koje prava u pogledu prosvjete.

Razumije se samo po sebi, da sve to ne zavisi samo od slova, nego i od duha, u kojem će se ova prava u Rumunjskoj provodjati. A u tom pogledu možemo da budemo upravo tako optimiste, kao i pesimiste. Prošlost opravdava pesimizam. Hoćemo da gojimo nadu, da će sa starom Rumunjskom i stara mržnja, ako i ne posve nestati, a to barem izgubiti svoj upliv u zakonodavstvu. To se ali ne može u Parizu izvršiti. U Parizu mogu da se samo pišu i potpisuju traktati ne samo glede židovskog pitanja, nego i glede svih pitanja, a naš je rad kao komitet židovskih delegacija sastojao u tome, da postigne najšire garancije za prava židovskog pučanstva u raznim zemljama istočne Evrope. A sada hoću da kažem, da je šteta, što nijesu 9. i 10. paragraf poljskoga traktata, koji se protežu i na školstvo i na sabbat, takodjer poprmljeni u rumunjski ugovor. Naš je komitet nastojao oko toga, da budu poljski i rumunjski traktat posve identični, te smo po svim značima mogli vjerovati, da će ti paragrafi biti poprmljeni, to više, što je gosp. Clemenceau u svom otvorenom pismu, što ga je upravo gospodinu Paderevskom stavio u izgled jednaku metodu u postupku sa židovskim pitanjem za sve novo nastale države. Na osnovu pregovora, što ih je moj predšasnik g. Louis Marshall vodio sa zastupnicima vlada i koje sam ja nakon njegovog odlaska neprekidno nastavio, bili smo obojica apsolutno sigurni, da će i ovi paragrafi naći mjesto u rumunjskom traktatu, ali je na našu žalost u zadnjim danima nastupila promjena. Rumunjska se tvrdokorno ustručavala, da prihvati u ovom traktatu emancipaciju Židova i upućivala na svoje vlastito zakonodavstvo (u parlamentu), u kojem je navodno jednakopravnost Židova pod stanovitim uvjetima već priznala. Velike sile naprotiv tražile su internacionalno riješenje ovog pitanja. Isto su tako bile velike poteškoće i radi prava manjina. I tu su vlade naišle na jaku otpor sa strane Rumunjske, a ovaj je konflikt doveo do rezultata, da su velike sile usprkos naših neprestanih nastojanja ova dva paragrafa napustile. To nije faktična razlika, jer je poštivanje sabata osigurano

slobodom vjeroispovijedanja, dok se pravo na zahtjev pokriva za uzdržavanje židovskih osnovnih škola iz vladinih fondova može da traži i na osnovu minoritetnih prava. Ali bi nam bilo mnogo draže, da su i ovi paragrafi poprimiti. Velike su sile bile vodjene mislju, da glede Poljske obzirom na činjenicu, da ondje živi nekoliko milijuna Židova, ovi paragrafi imaju neku osobitu važnost i da je osebnost židovskog života i jezičnog separatizma u Poljskoj mnogo razvijenija nego u Rumunjskoj. Rečeno nam je također, da su neki reprezentativni rumunjski Židovi izjavili, da se odriču ovih paragrafa. Ne možemo da to ustanovimo, da li su u istinu reprezentativni Židovi iz Rumunjske dali takovih izjava, ali smo više skloni da držimo, da su tu bili po sredi posve neodgovorni faktori. Nu mi imamo ovdje da računamo sa činjenicama, da ova dva paragrafa nijesu preuzeta u traktat, ali da su velike sile i kako se pouzdano nadam, savez naroda prožeti najvećim simpatijama za rumunjske Židove i da imaju ozbiljnu namjeru da postignu potpunu emancipaciju rumunjskih Židova, te da će i na temelju minoritetnih prava privesti praksi bitne ustanove, sadržane u ta dva specijalna paragrafa. Nadam se, da će koji sa strane rumunjske vlade, toli sa strane javnog mnijenja u Rumunjskoj biti učinjen kraj dosadašnjem žalosnom odnosu prema Židovima i da će sada zaista započeti nova era pravednosti za Židove. Razumije se samo po sebi, da će biti zadaća komiteta židovskih delegacija, da vodi brigu o tom, da se emancipacija Židova u Rumunjskoj provede, a tada će i odnos Židova na svijetu prema povećanoj i modernizovanoj rumunjskoj državi biti iskreno simpatičan.

Izbori u Rumunjskoj. Izbori su prošli bez ikakvog življeg interesa. U Černovicama kao i svagdje drugdje, izabrani su vladini kandidati, ali samo uslijed odustajanja opozicije i socijalista od izbora. Karakteristično je za način, kako su se izbori provodili, da je u Černovicama sasvim nepoznat Z. V o r o n k a s bio kandidiran od svojih kavanskih drugova i bio bi sigurno izabran, da nije za brojenja glasova nastao t. zv. »kratki spoj«. Manjkalu mu je onda 30 glasova. J a k. H e e h t je izabran, ali protiv volje Židova. Interesantno je, da Rumunji tvrde, da on zastupa židovstvo u konstituantu, dočim znađe sva javnost, da je on izabran jedino radi svojih industrijalnih veza. Naravno je, da su rumunjski dopisni uredi nastojali, da zavedu židovske novine neistinim vijestima. Židovskoj javnosti poznato je, da su se rumunjski Židovi izjavili za odustajanje od izbora.

Prilike Židova u Sedmogradskoj. Skoro cijelo židovstvo priključuje se židovskim nacionalnim udruženjima. I oni asimilanti, koji su iza raspada Ugarske bili veliki protivnici židovskog narodnog pokreta, povući su posljednje konsekvence i priključili su se nacionalnim savezima. Također i utodoksi su počeli priklanjati se cionističkim ideji, koja se sve više širi. — Broj onih, koji plaćaju šekel potasao je od 500 predatnih plaćalaca na 50.000. — Za nacionalni fond skuplja se nedjeljno 10—12.000 K. Na žalost je uslijed političkih prilika sveža slaba za ostalim organizacijama, a i organizacioni rad veoma je spriječen.

Izgoni protjeranih Židova iz sela i gradova, isto tako i onih, koji su svoje obitavališta promijenili, provadaju se nesmijseljeno, ma da su većina mađarski državljani. Tko se u roku od 5 dana ne odseli, bude silom odpremljen preko granice, te cijele obitelji moraju po nekoliko tjedana živjeti u vagonima.

Kod provadjanja agrarne reforme uništili su mnoge židovske posjednike i zakupnike. — Obrtne dozvole ne izdavaju se Židovima. — Dućanske prostorije se oduzimaju Židovima i predaju rumunjskim trgovcima. — Bjegunci sa sela ne mogu se natrag vratiti, jer im je sve uništeno, a osim toga brane se seljaci protiv njihova povratka. — Oblasti ne odobravaju nikakve odštete, a niti se išta čuje o kakovom postupku protiv pljačkaša. — Korupcija kao i denuncijacija otima sve više maha. — Bogataši mogu sebi osigurati za velike svote pravo boravka, dočim se siromasi bezobzirno gone.

Lokal židovskog nacionalnog saveza je rekviriran. Molba Židova za nacionalnu školu je odbita. Sada se nastoji dobiti dozvola za osnutak t. zv. vjerskih škola, kakovih imaju bogoštovne općine Mađarske. I osobni promet je sada više ograničen nego prije. Od izbora amo mora imati svaki iskaznicu. Tko poznaje Rumunjsku znađe, kakovu to korupciju izaziva.

U izborima za konstituantu nisu Židovi učestvovali. Samo u nekim pokrajinskim mjestima prisilila je vlast Židove, da glasuju. Osim nekoliko Mađara i Sasa izabrani su natavno u čisto nerumunjskim okružjima vladini kandidati. U Chyu (Kolosvar) je pol sata iza početka izbora proglašen vladin kandidat izabranim uslijed toga, jer nije bilo biraca ni protukandidata. I tako se hoće svijet uvjeriti, da iz konstituantu stoji narod.

Univerza je romanizirana. Oni sveučilištarci, koji su pošli na strana sveučilišta, izgubili su državljanstvo. Veliki broj činovništva je otpušten. Advokate se pozvalo da polože prisegu. Kako mnogi čekaju na zaključke mirovne konferencije, to im je zabranjeno izvršavanje prakse. Ma da 30% pučanstva nijesu Rumunji, ipak nastoje oblasti, kao što su to prije radili Mađari, da urede jednu jedinstvenu nacionalnu državu i da silom uguše svaki nacionalni pokret manjina. Svi uvidjavni elementi uvjereni su, da ovaj sistem vodi do rasula.

Sjednica komiteta židovskih delegacija. Dne 13. decembra održala se plenarna sjednica komiteta židovskih delegacija, kojoj su pribivali svi članovi komiteta te mnoge druge ličnosti, na kojoj je Sir Stuart Samuel referirao o svojim doživljajima u Poljskoj.

Iza pozdrava Nahuma Sokolova, koji je zahvalio Samuelu za njegov trud, razložio je Samuel teške borbe poljskih Židova, koje vode za potpuno priznanje jednakopravnosti kao građani i narod. Jasno je, da se poljska država ne može s uspjehom obnoviti bez pomoći Židova. Poljaci morat će da uvide, te je gospodarska obnova Poljske moguća samo pomoću židovskih faktora u zemlji i izvan nje i da je unatoč svih konflikata i trvenja nuždan dobar odnošaj obih naroda.

Sa zadovoljstvom pozdravio je komitet delegacija izjavu Samuela, da će i Board of Deputies, sadašnje zastupstvo engleskih Židova, čiji je predsjednik Samuel, aktivno učestvovati u radu komiteta židovskih delegacija. Time će se ispuniti jedna praznina u sastavu delegacija, koja će ojačati solidarnost židovstva.

U diskusiji razvio je dr. P a z m a n i k program budućeg rada (potpuna emancipacija Židova u svim zemljama, rekonstrukcija, kolonizacija Palestine). Ovo ne smije i ne može da bude tek program jedne stranke ili grupe, već mora da bude program cijeloga židovstva. I baš radi toga vidi u razlaganjima Samuelovim manifestaciju k ujedinjenju židovstva.

Dr. R e i c h govori o svojim dojmovima iz Beča, gdje je za vrijeme rata nastao istočni židovski centar, koji je sad ugrožen nečovječnom naredbom o izgonu. Židovske mase nadaju se, da će Samuel najoduljenije odbijati sve klevete protiv Židova, a naročito one, koje su iznijeli Poljaci protiv židovsko-narodnih krugova, jer se još uvijek Židovi prikazuju u poljskom novinstvu kao neprijatelji Poljske.

Dr. R i n g e l traži odlučnu borbu protiv antisemitske prakse. Engleska vlada neka pazi, da njezini zastupnici u istočnoj Evropi ne podlegnu utjecaju antisemitskih agitatora.

Predsjedatelj upozoruje na važnu fazu pravnog života, u kojoj se nalaze sad poljski Židovi. Postignuta klauzula o zaštiti manjina za sad je tek na papiru i treba poraditi oko toga, da se ostvari. Engleska vlada treba nastojati, da onemogući svaku povredu ugovorom zajamčenih pravila. Ali i poljsko židovstvo moralo bi pokazati energičnu aktivnost. Poljsko židovstvo moralo bi se organizirati jednim židovskim kongresom u Poljskoj, kojemu bi trebale pribivati sve stranke. Zajedničkoj organizaciji morale bi se podvrgnuti sve židovske stranke.

M o t z k i n upućuje na bezbroj povreda mirovnog ugovora sa strane Poljske. Tim više nam treba velika čvrsta organizacija. Svaki mora da uvidi veliku važnost stvaranja vaad haarcota, zastupstva cjelokupnog židovstva, kako ga je predložio komitet židovskih delegacija. Konferencija židovske pomoćne akcije svih židovskih organizacija bit će prvi kamen kušnje, da li će apel komiteta imati uspjeha. Dosad primio je komitet iz mnogih zemalja obavijesti, iz mnogih vrlo entuziastičke, no morali bi nastojati, da se ne isključi nijedna zemlja iz ove akcije. Pokaže li se židovstvo kod pomoćne akcije kao aktivni organizam, tad će se daljnji koraci za ujedinjenje židovstva razviti sami od sebe.

Intervencija antante u Beču za galičke Židove. Na inicijativu dr. Leona R e i c h a intervenirao je komitet židovskih delegacija u Parizu po svome predsjedniku Nahumu Sokolovu kod američanskih, engleskih i talijanskih delegata na mirovnome zboru radi izгона židovskih bjegunaca iz Beča. Rečeni delegati obećali su, da će prvom zgodom zatražiti od mjerodavnih krugova u Beču, da opozovu nepravednu naredbu, te je — kako smo doznali — već poduzeta intervencija.

Pariški »Humanité« donosi članak od dra. R e i c h a, u kojemu se opisuje nepravda nanješena galičkim bjeguncima, sa

dotatkom uredništva, u kojem se veli, da pariška javnost simpatizira s bečkim bjeguncima. I »Lanterne« objelodanjuje redakcijski članak pod naslovom: »Oko mirovne konferencije — izgon gadičkih bjegunaca«, u kojemu se pita, da li Austrija misli nadoknaditi Njemačku povredom mirovnog ugovora.

Židovske zanatlije u Poljskoj. Broj židovskih zanatlija u Poljskoj iznaša 60.000 do 70.000. Njihovi su predstavnici održali miting u Varšavi za zaštitu njihovih interesa. Zaključio se osnutak banke na kooperativnoj bazi, poimence u svrhu nabave mašina i sirovina. — Izvršni odbor židovskog narodnog vijeća u Poznanju odlučio je organizovanje židovskih zanatlija na prijašnjem pruskom teritoriju i dovesti ih u vezu sa središnjim vijećem židovskih zanatlija u Poljskoj. (The Zion. Bulletin.)

Rekvizicija u židovskim trgovinama. Pojedini provincijalni poljski gradovi javljaju »Središnjem trgovačkom udruženju«, da je redarstvo pretražilo židovske dućane, te je predmete, koji su određeni za vojništvo, kao odjela, cipele rublje itd., bez ikakve potvrde konfisciralo. — »Središnje trgovačko udruženje« obratilo se na židovske Sejm-delegate, a osim toga podnijelo je predstavku ministru unutrašnjih djela.

Rockefeller za židovske dobrotvorne svrhe. John D. Rockefeller mladji upravio je pismo pukovniku H. A. Günzburgu, koji upravlja akciju za 10 milijuna dolara za židovske institucije u Newyorku, u kojemu mu saopćuje, da smatra pogodnošću, što mu je dano, da učestvuje sa sugrađanima Židovima u njegovu pothvatu, te u tu svrhu daruje njegov otac 50.000, a on 25.000 dolara.

Iz cijonističkog svijeta.

Maks Nordau u Londonu. Centralni ured cijonističke organizacije u Londonu javlja, da je Akcijoni Odbor pozvao dra. Nordau-a u London, da bi saradivao u radu vodstva. Nastojanja, da se Nordau-u omogući povratak iz Španije i aktivna saradnja u cijonističkom radu, imala su uspjeha. Nordau stigao je sredinom decembra u London, te se izjavio sporazumnim, da podje na godišnju cijonističku konferenciju kao i na konferenciju židovskih učenjaka radi osnutka jevrejskog sveučilišta.

Ruski Židovi i Cijonizam. Zagrebačke novine donijele su vijest, e su se ruski Židovi izjavili protiv cijonizma odnosno protiv židovske Palestine. Ova vijest dokazuje potpunu neupućenost u prilike židovstva, a naročito ruskoga. Svaki iole upućeni spoznat će s mjesta apsurdnost te vijesti. Na stvari je to, da su se boljševičke skupine židovstva u Rusiji — dakle najmanji dio njegov — od prvog časa, kao i »bundiste« od uvijek, opetovano ne samo izjavljivale protiv cijonizma nego i proganjale ga, zatvarale vodje ruskih cijonista i ustale protiv jevrejskog jezika. U cijonizmu i hebraizmu kao nacionalnim idejama vidjeli su židovski povjerenici sovjetske vlade »reakcijske« protivnike kozmopolitizma treće internacionale. Čitaocima našega lista ove su činjenice, koje listovi u iskrivljenom obliku današaju kao novost, odavna dobro poznate.

Konferencija halucim u Lavovu. Prošloga tjedna održala se u Lavovu konfe-

rencija halucim kojoj su pribivali 156 delegata iz 30 gradova. Predsjednik »Hehaluc« centrale, dr. Emil Schmorak, otvarajući skupuštinu jevrejskim govorom, naglasio je, da medju današnjom židovskom omladinom vlada još uvijek onaj duh, koji je pred 40 godina potaknuo »Bilu«-ljude, da su povukli konzekvenciju iz svog cijonističkog naziranja. Odmah iza rata javili su se iz raznih gradova i gradića halucim na posao.

Nakon što se konstituirao biro, u koji su izabrani: Dr. Emil Schmorak kao predsjednik, dr. Makso Bienenstock i dr. Hinko Sterner kao njegovi zastupnici, te gg. Goldstein i Schneller kao perovodje, govorio je u ime cijonističke egzekutive dr. David Schreiber, koji je naglasio veliku važnost halucimpokreta za ispunjenje zadaće židovskog pripomoćnog odbora. Zatim je istaknuo dr. Sommerstein važnost hehaluca sa gledišta gospodarske preobrazbe unutar židovskog naroda. U tom smislu djeluje i novo osnovani Savez židovskih poljoprivrednika, koji baš utemeljuje veliku gospodarsku farmu. Poželjno da je, da »Hehaluc« stupi u uži kontakt s ovim Savezom. Pripomoćni odbor će i u buduću halucim finacijalno podupirati.

Dr. Aleksander Hausner izvodi, da halucim moraju biti pripravnici na velike žrtve, kad rade u Palestini, a zato da će ih sigurno osposobiti njihova vođa za rad te oduševljenje njihovo. Pozdravne govore držali su još B. Jakob u ime narodnog fonda i Federbusch za mizrahi.

Iz izvještaja g. Pickelsa o radu vidi se, da je »Hehaluc«-centrala morala prebroditi niz poteškoća, koje su lako mogle ugroziti rad. Razmijerice izmedju radnika i poslodavaca nastale su pomajprije iz toga, što su radnici htjeli držati subotnji počinak, dok se s obzirom na okolno seljačko pučanstvo medjeljni počinak nije lako mogao narušiti. Na dva nedjelatna dana u tjednu nijesu poslodavci htjeli pristati. Isto tako su se pokazale poteškoće kod prehrane. U većini slučajeva postigao se sporazum. Na početku rada centrale, radilo je 200 halucim ponajviše kod židovskih posjednika i zakupnika. U Stryju radila je jedna grupa halucim na dobru baruna Brunickog. Na koncu izvještajne periode bilo je već 20 grupa radnika sa svega 560 halucim. Pokušaji, da se utemelje korporativne zanatlijske organizacije, u toku su. U Stryju već postoji kolarija na udrugarskom temelju. Priprave za podignuće gospodarske farme već su uznapredovale, te ima već 100.000 K za tu svrhu. U Stanislavu već od nekoga vremena radi jedna farma pod vodstvom dra. Rittermana i uskoro će se stvoriti u Brzezanyma slična farma. Centrala pregovara sa gospodarskom školom »Ica« u Szlobodki-Leszni radi užega zajedničkog rada. Na kulturnom polju djelovala je centrala u raznim smjerovima. Osobito uspješan joj je rad oko raširenja jevrejskog kao saobraćajnog jezika medju halucim. Na konferenciji služio je jevrejski jezik i u osobnom saobraćaju. Dohoci društva »Hehaluc«, kojemu odsad pripada i skupljanje nužnih glavnica, iznosili su K 21.000, izdaci K 12.000. Središnjoj upravi izražena je hvala i povjerenje. Z vrijeme odmora pjevao je zbor šomrim jevrejske pjesme, koje su bile primljene s velikim odobravanjem.

Iz Palestine.

Novi guverner Palestine. Palestinska korespondencija »Jüdische Presszentrale Zürich« javlja, da je general Watson odstupio sa mjesta kao guverner Palestine. Na njegovo mjesto imenovan je Sir Henry Bols, dosadašnji šef generalnog stožera lorda Allenby-a. — On je prispio 24. studenoga u Jeruzalim. Kod primanja u glavnom uredu engleske uprave zastupali su židovsku općinu Jeruzalima rabini Eliascher, Yellin, Mejuhes i dr. Eder sa gospodom, a u ime Vaad Hazirim gospodin i gospodja Siw.

O kulturnom životu u Palestini. U židovskom školstvu opaža se snažan rad. Jedan od glavnih ciljeva »Vaad Hahinuh« jest potpuno provedenje jevrejskog kao nastavnog jezika. Nažalost još uvijek ima velikih židovskih društava i zavoda, koji posvećuju premalo pažnje ovome vitalnom pitanju. Živahna borba, koja je zavladala radi jevrejskog jezika nesamo u školstvu nego i u javnome životu, proizvela je u arapskom novinstvu negodovanje. Osobito arapsko novinstvo u Damasku ustaje protiv jevrejskog jezika. A nije ni čudo kada n. pr. novoosnovana djevojačka škola Alliance u Damasku prima učenice samo ako se obvežu, da ne će pohađjati jevrejske večernje tečajevе i da ne će medjusobno razgovarati jevrejski, napokon da će umjesto sa »šalom« pozdravljati se sa »Bon jour« i na ulici samo francuski razgovarati.

Naprotiv škole ove iste Alliance Israélite Universelle u Palestini nijesu tako rigorozne. Što više, povećale su broj sati za učenje jevrejskog jezika, ali kao nastavni jezik ne će da ga prihvate. Samo u poljodjelskoj školi Mikve Israel uspelo je trudom gospodina Krause-a i ugledom baruna Rothschilda uvesti jevrejski kao nastavni jezik u svim predmetima. Škole odeskog komiteja spadaju pod »Vaad Hahinuh«. Škole »Hilfsvereina der deutschen Juden« su kao takove zatvorene, te je zadaća cijonističke organizacije, da ih opet otvori. I školama, što ih je otvorila Ica, upravlja »Vaad Hahinuh«, pa su u potpunome smislu jevrejske škole. Ica posjeduje u svemu 9 dječjih vrtova i 13 pučkih škola sa 1100 djece i 48 učitelja. Na čelu »Vaad Hahinuh« nalaze se po cijonističkoj organizaciji imenovani dr. Josef Lourie i dr. Jichak Epstein. Zavode, koji ne potpadaju pod »Vaad Hahinuh«, polazi 2000 učenika. Čitavo židovsko školstvo obuhvata 97 škola, od toga 32 dječja vrtca, 50 pučkih i 11 srednjih škola, 4 večernje škole sa 536 učitelja i 15.600 pitomaca.

I izvan škole vodi se živahna borba za jevrejski jezik, te je u zadnje vrijeme postignuto lijepih rezultata. Otvorit će se i visokoškolski tečajevi. Prema izjavama gospodina prof. Weizmanna trajat će tehničke predradnje oko jednu godinu.

I medju sefardskim se mladima opaža nastojanje, da zainteresuju orientalske Židove za jevrejski jezik. Osnovan je savez sefardske mladeži, koja izdaje jevrejski dnevnik »Doar hajom« (Dnevna pošta). Na nedavno sazvanoj konferenciji sudjelovalo je oko 30 delegata iz Palestine i Sirtije. Raspravljalo se na jevrejskom jeziku.

Povratak židovskih bjegunaca. Iz Trsta stiglo je ladjom više židovskih obitelji. Medju prispjelima bilo je nekoliko haluca, ži-

dovskih učiteljica i poznati židovski književnik Jafe, vodja litavskih cionista.

Sitne vijesti. Reho v o t. Prihod ovogodišnje žetve cijeni sa na milijun franka. Dobro su ove godine rodili vinogradi i bademi. Badema moglo je biti samo 70.000 kg., a groždja 5300 centi, dakle gotovo dvostruko no u prošloj godini. Radne sile bile su jeftine. Iza berbe ostalo je mnogo radnika nezaposleno.

— Velika židovska tvrtka u Švajcarskoj poslala je nedavno u Jeruzalim s pouzdanikom veliku množinu sukna i platna. Pouzdanik tvrtke ima nalog, da u Jeruzalimu podigne tvornicu odijela i rubenine. Stručnjak izjavio je, da bi se ovakova tvornica rentirala, jer su najamnice u Palestini mnogo niže no u inozemstvu, te bi svaka tvornica mogla robom konkurirati inozemstvu.

— U Hajfu stiglo je 60 pioniра, većinom hehaluca, koji svi govore jevrejski, a žele da se bave poljodjelstvom.

— Berthold Feiwel, član vaad hacirima, zamoljen je, da se smjesta preseli u Palestinu.

— Sve su predradnje u toku, da se u Palestini osnuje židovska legija iz demobilizovanih židovskih regimenta. — Jabotinsky i kapetan Trumpelдор su vodje ove akcije. Ujedno je osnovana jedna radnička legija od haluzim, koji su došli iz Rusije.

— Židovski radnički ured u Jeruzalimu je u mjesecu Hešvanu našao za 190 radnika zaradu. — Ured ne ograničuje se samo na posredovanje zarade nego osniva pojedina poduzeća, gdje zaposluje pojedine grupe radništva. — Tako su našli u mjesecu hešvanu 40 židovskih klesara rada u jednom poduzeću ovog ureda, gdje su dnevno zasluzivali 30 do 40 egipatskih groša.

— Britska vojna uprava isplatila je židovskoj koloniji Givat Saul iznos od £1400.— kao ratnu odštetu.

— »Jewish Times« saznaje iz pouzdanog vrela, da je prof. Weizmann pošao iz Palestine u Kairo, gdje je imao nekoliko važnih konferencija s engleskim vrhovnim zapovjednikom Allenby-em. Očekuje se da je rezultat ovih vijećanja bio povoljan.

Iz Jugoslavije.

MJESNA CIJONISTIČKA ORGANIZACIJA U ZAGREBU.

Godišnja skupština držat će se 6. januara o. g. u 10½ sati prije podne u dvorani »Kola«. Referirat će g. Alfred Singer o »stanju cionističkoga pokreta uopće«, a g. Lav Stern o »lokalnim cionističkim prilikama«. Zatim će se pristupiti izboru funkcionara mjesne cionističke organizacije. Izorno pravo pripada samo platjocima šekela. Ubiranje šekelima se upravo provodi i trebalo bi ga dovršiti prije skupštine, dužnost je svakoga sumišljenika, ne samo da plati svoj šekel, nego i da nastoji, da setajubere od svakoga cioniste. Šekel se može uplatiti još i na dan skupštine. Važno je, da svi cionisti dođu na ovu skupštinu, da saslušaju referat i da sudjeluju kod izbora pa da pripomognu, da se na toj skupštini polože ovrsti temelji za obezbijedjen rad zagrebačke mjesne cionističke organizacije.

K izgonu stranaca. Savez jevrejskih vjeroispovjednih općina intervenirao je ponovno u stvari izгона stranaca. Izašlanstvo, koje se sastojalo iz podpredsjednika Saveza g. dra. Davida Alkalaya i dr. Fridriha Popsa, a kojemu se pridružio g. dr. Samuel Pinto iz Sarajeva, zaputilo se ministru unutrašnjih djela g. Svetozaru Pribičeviću, te je g. ministru predalo predstavku o izgonima Židova u Bosni. U predstavi se medju ostalim navadjaju konkretni slučajevi izгона ljudi, koji već više decenija žive u našoj sredini. Gosp. ministar pomno je saslušao govore izašlanika, te ponovno izjavio, da nije intencija vlade ni naredbe, da se izgone ljudi, koja imaju stalna zanimanja, koji žive više godina u ovim zemljama, te su vezani uz ovu zemlju društvenim i porodičnim vezama. Gosp. ministar obećao je, da će se pogreške popraviti naknadnom naredbom.

Izgoni nijesu prestali unatoč izdane nove naredbe. Usljed toga je Savez ponovno intervenirao kod g. ministra Pribičevića. Predstavništvu Saveza priključila su se gg. nadrabini dr. Morie Levi i dr. Samuel Pinto. Govornici oertali su snažnim riječima bijede i patnje onih nesretnika, koji bi sad po ovoj cijoj zimi morali da ostave svoje ognjište i da odu u bijeli svijet. Zamolili su u ime čovječnosti, morala i pravde, da se uopće ukine naredba o izgonu stranaca. Gosp. ministar izjavio je, da je izdao naredbu za humani postupak kod izгона, te da se izgoni obustave do proljeća. U razgovoru naglasio je g. ministar, da je njemu dobro poznato, da su Židovi u Bosni i Hercegovini lojalni podanici i da nema razloga, da se s njima drugačije postupa nego s drugim podanicima. Odašlanstvo primilo je uvjerenje, da se na mjerodavnim mjestima želi ovo pitanje riješiti na temelju pravičnosti i skrajnje tolerancije.

(Prema Židovskoj Svijesti od 19. decembra 1919.).

Zlatni pir. U subotu dne 27. prosinca 1919. slavili su supruzi Vatroslav i Amalia Hoffmann zlatni pir. Kod službe božje, kojoj je pribivalo gotovo cijelo predstojništvo općine i brojno građanstvo, pozdravio je svečare g. nadrabini dr. H. Jacob i lijepim i srdačnim pozdravnim govorom. Obitelj Hoffmann primila je sa svih strana brojne čestitke, kojima se i mi pridružujemo s poklikom: ad mea šanim.

Izvanredna glavna skupština B'not Cijona u Zagrebu održala se dne 14. decembra 1919. Skupštinu otvorila je predsjednica Mirjam Weiller pozdravivši sve članice, a zatim su tajnica i blagajnica podnijele svoje izvještaje, koje je skupština uzela do znanja. Nakon izvještaja revizijskog odbora podijeljen je odboru apsolutorij. Iza toga primljena je promjena pravilla, te je izabran ovaj odbor:

Predsjednica: Stefa Steiner; tajnica I.: Slava Adler, tajnica II.: Marijana Müller; knjižničarka Zorka Neusser; blagajnica: Erna Fischer; povjerenica za Ž. N. F.: Elza Münz; odbornice: Mirjam Weiller, Frida Licht, Blanka Pollak, Sofika Neumann; zamjenice odbornice: Berta Fürst, Gizela Neumann, Stefica Rosenberg; revizijski odbor: Milka Herlinger i Berta Fürst.

Židovski život u Monastiru. Društvo »Bene Cijon« u Monastiru izabralo je na svojoj glavnoj skupštini ovaj upravni odbor: predsjednik Darius I. Nehama, podpredsjednik i blagajnik Albert Pessa, tajnik Moise Kamhi, odbornici Nišim Kamhi, Samuel Levi i David Faragi.

Prije dva tjedna iznova je otvoren »Cerele des Intimes«, koji postoji od 1880. i utemeljeno je dobrotvorno društvo, koje će se brinuti za siročad talmud tore. Pomalo počinje jevrejstvo našega grada da se budi, a osobito omladina, koja će se ozbiljno da prihvatj rada oko osviješćivanja naših Jevreja.

Židovsko gombalačko i športsko društvo Makabi u Zagrebu javlja svim članovima i članicama, da su redovite vježbe opet započele.

Brod n./S. Makabejska svečanost. Mjesna cion. organizacija u Brodu n./S. i Bos. Brodu prirediše dne 28. kisleva o. g. Makabejsku svečanost, a slijedećeg dana dječju Hanuku-svečanost. Obe su svečanosti izvanredno uspjele, te ostavile trajan dojam na ovdašnje Židove i nežidove, koji su obim svečanostima u velikom broju prisustvovali.

Program Makabejske svečanosti od 28 kisleva (20 decembra) bio je opsežan i biran.

Govor sumišljenika g. dra. Oskara Spieglera, u kojemu je razložio značenje Hanuka-svečanosti i usporedio Makabejce od nekada sa današnjim Makabejcima, proizveo je na sve prisutne duboki dojam.

Glazbene točke programa, izvedene po gg. Antoniji Geiger, Edudja Gormanov, Milaņu Grafu i Žigi Hirschler pružale su slušaocima rijetko osjećani umjetnički užitak, a oduševljeno aklamovanje ponukalo je umjetnike, da izvan programa dodaju još nekoliko točaka.

Ples, koji je slijedio iz koncerta, potrajao je uz najanimiranije raspoloženje do zore.

Slijedećeg dana održana dječja predstava uspela je preko svakog očekivanja. Jevrejske pjesme, koje su djeca pjevala u zboru, uvježbao je g. rabin Silberberg iz Bos. Broda. S mnogo razumi evanja deklamovala su djeca jevrejske pjesme. Vrlo lijepo pjevala je mala Margita Hendel »Bimkom haarez«. Igrokaz »Put vjernosti«, koji su prikazivali srednjoškolci, primljen je s velikim oduševljenjem. Na koncu je gospdica Sessler toplim riječima zahvalila svima, koji su doprinijeli uspjehu ove svečanosti. Oduševljenje nad ovim prvim vrlo uspelim pokušajem bilo je veliko, te će ova skroz židovska priredba ostati brodskim Židovima u ugodnoj uspomeni.

Hanuka svečanost u Mostaru. Na 17. pr. mj. proslavilo je omladinsko mostarsko društvo »Kadima« na lep način ovaj spomen-dan židovskog herojstva.

Omladinsko se društvo veoma rado odazvalo srdačnom pozivu obitelji D. Koena, da kod nje proslavi makabejsku svečanost.

Sakupljenim progovorj g. Oskar Rosenfeld prikazavši ukratko historijsku pozadinu te svečanosti i potaknuvši sakupljene na odlučan rad za cionističku ideju. Gdja. Mirjam Koena recituje iza toga veoma lepu, Rosenfeldovu pesmu »Ha-

nuka svečice«, našto sakupljeni oduševljeno otpjevaše »Hatikvu«, a kućedomaćina uz običajni ritual zapali svečice. Na to prosledi ugodna kućna zabava.

Hanuka svečanost u Sisku. U oči hanuke na dan 24. kisleva priredilo je židovsko omladinsko društvo »Makabeja« dječju zabavu, koja je bila vrlo dobro posjećena.

Dragan A s c h e r vrlo je lijepim govorom pozdravio slušateljstvo i protumačio značenje hanuke za židovstvo. Ocrtao je današnje bijedno stanje židovstva, u kojem ipak nije utnuo ponos i osjećaj makabejski. Nakon pozdravnog govora zapjevaše djeca Hatikvu. Sve glazbene točke i deklamacije izvedene su najljepše.

Osobito nam još valja istaknuti oba igrokaza: »Hanuka svečice« i »Alef Bet«. Dječica su plastično prikazala »Menoru«, a svako je dijete vrlo lijepo govorilo o samoj hanuka-svečanosti, pa su svršili igrokaz pjevajući »Maos zur...«. Cijeli program izveden je velikom točnošću i svaka pojedina točka bila je pozdravljena bučnim pljeskom. Veselje, vidjeti onoliki broj dječice na daskama, kako izvadja svaku točku rasporeda najvećom točnošću i sigurnošću, bilo je neopisivo. Na moralni uspjeh moramo biti upravo ponosni.

Nakon što je bio cijeli program ispunjen, pozdravio je milu našu dječicu sumišljenik g. J u n g w a r t h lijepom besjedom i hvaleč njihov rad, bodrio ih je, da ostanu vjerni svome obećanju, pa da ustraju uz pomoć Gospodina i dalje u svome plemenitom i uzvišenom radu za židovstvo.

Konačno je govorio o značenju Makabejaca za židovstvo naš sumišljenik iz Petrinje g. Karlo R o s e n t h a l. Ocrtao je pobjedu Makabejaca te prikazao — osvrćući se na židovsku istoriju — današnje stanje židovstva u svijetu, kako je Židov pod plaštem kulture i civilizacije izvrgnut pljački, pogromima i krvoproliću. Zaključio je svoju besjedu nadom u bolju budućnost.

Nakon programa razvio se animirani ples do zore.

Najveća hvala za uspjeh ide svakako židovsko omladinsko društvo »Makabeja« sa svojim predsjednikom g. Mil. A s c h e r o m na čelu. Valjani Makabejci i Makabejke nijesu žalile ni brige ni truda, samo da bude zabava čim većim uspjehom okrunjena. To su i postigli.

Dječja hanuka predstava u Zagrebu. Djevojačko društvo »Bnot Cijon« izvršilo je i ovu godinu svoju dužnost prema židovskoj mladeži priredivši 21. XII. 1919. u velikoj dvorani Hrv. Konzervatorija omiljelu već »Dječju Hanuka-predstavu« s biranim programom. Značajke ove priredbe bijahu: precizna izvedba, naravan istup sudjelujućih, pa zgodna sadržina i lijepa tendencija nekih točaka programai. — Točke »Alef-bet« (Pavao Pick i Mira Scheibner), pa »Hanuka veselje« (Irena Büchler, Josip i Hinko Wachs) snažno su djelovale na židovska čuvstva naročito omladine. Čarobni »Orientalni ples«, u kojoj se istakla vještinom i gracijom Vera Berl, izveden je umjetnički. Družesna »Babina majčica«, (Slava Gwölb) i slatke sobarice (Mirica i Elica Reiss, Tilika Rotmüller) osobito su zabavljale općinstvo. — Uspjeh predstave bio je potpun i zadovoljio je staro i mlado. Zasluga je to u prvom redu neumotnog zabavnog odbora sa Slavom A d l e r na čelu; nadalje marnih pomagača i suradnika (gdjica F. Haiman, gdja Weiss i gdjica A. Nemenyi), a dakako i sudjelujuće djece, koja su se s mnogo ljubavi i ustrajnošću pripravljalala za predstavu. —

Hanuka sijelo literarnih sastanaka u Zagrebu. Dne 21. pr. mj. priredili su literarni sastanci hanuka posijelo, koje je vrlo dobro uspjelo. Nakon pozdravnog govora predsjednika literarnih sastanaka Adoifa R o t h m ü l l e r a, koji je s nekoliko riječi razložio znamenovanje hanuka-proslave, govorio je Erich R o t h m ü l l e r o Makabejcima. U svome oduljem razlaganju istakao je, da je to bila borba između dva suprotna svijeta, sukob dvaju etičkih naziranja, koji je svršio pobjedom židovstva. Glazbene točke izvodili su gđca S i l a g y i i g. G l e s i n g e r (gusle), a na glasoviru pratili su gđa D. W e i n b e r g e r i gosp. g. S i n g e r, te su za svoje egzaktno izvedbe nagrađene burnim aplauzom. Zatim je deklamirao g. R e i c h pjesmu Ericha R o t h m ü l l e r a »Makabejci«. Nakon zahvale predsjednika sudjelujućima i gostima zapjevali su prisutni Hatikvu.

Židovsko djevojačko društvo »Morija« u Vukovaru priredilo je u nedjelju, one 29. Kisleva u 4 $\frac{1}{2}$ h. po podne vrlo uspjelo svečano hanuka-posijelo. Prisutne je pozdravila sum. Gabrijele L a n g, koja je u svom prologu kratko i jezgrovito ocrtała značaj hanuke, te pozvala židovsku

omladinu, da se ugleda u Makabejce te da se poput njih bori za svoj narod. Ali oružje neka im ne bude kao nekoć u Hasmonejaca mač, nego plug i knjiga i marljivi ustrajni rad. Govornica je oduševljenjem ushitila sve slušatelje. Zatim je slijedilo »Hanuka-veselje«, igrokaz u jednom činu. Prikazivali su ga kao i sve ostale točke učenici i učenice pučke i nižih razreda srednje škole. Tu se osobito istakose Bela W e i t z pa Liza i Karl E n g l. Nakon toga uslijedio je i fantastični ples, što ga je izvodilo sedam malenih Jevrejki. Među njima se osobitom gracijoznošću istakla solo-plesačica J. A d a m. Konačno se prikazivala živa slika; Jakobov san. I ova je točka našla vrlo sadačan prijem. Dvorana je bila dupkom puna, te mnogi, koji su kasnije došli, nijesu mogli unutra. Zato se u 6 $\frac{1}{2}$ h. predstava morala ponoviti. Materijalni i moralni uspjeh posijela bio je sjajan, pa »Morija« ovaj puta zaista može biti zadovoljna s uspjehom. Polovica čistoga prihoda namijenjena je žid. dačkoj menzi u Zagrebu, a lijepa je svota skupljena za žid. nar. fond.

Našim pretplatnicima!

Povišenjem cijene tiskanja te dnevnim poskupljivanjem papira i drugih izdataka primorani smo da povišimo danom 1. slječna 1920. pretplatu na K 60.— godišnje. Uvjereni smo, da će naši poštovani pretplatnici uvidjeti opravdanost ove naše povišice, tim više, što su to ostali listovi već prije učinili. Molimo sve one, koji su pretplatu već poslali, da nam — uvaživši povišicu od 1. januara — pošalju razliku.

S istoga razloga moramo povišiti i cijene oglasa, te se od 1. januara 1920. plaća za

12 uvrštenja na	$\frac{1}{1}$	stranice	K 9640
12	»	»	K 4320
12	»	»	K 2150
12	»	»	K 1200
12	»	»	K 600
12	»	»	K 360

UPRAVA »ŽIDOVA«.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda. (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Mirovni čekovi narodnoga fonda.

Mir je već dulje vremena potpisan. Svojevremeno su mnogi sumišljenici poslali mirovne čekove i sada treba da ih iskupe. Ovih ćemo dana poslati našim povjerenicima popis potpisanih čekova, da ih svaki u svome mjestu ubere. Iza isplate poslat ćemo uplatiocima kvitirane čekove.

Povjereništvo Židovskog Narodnog Fonda.

Izkaz darova

za vrijeme od 15./XII. 1919. do
28./XII. 1919.

Samoopozovanje.

Bjelovar: Ing. Aurel Spiller 40.—,
prof. J. Szemnitz 30.—, Vlado Fürst
120.—, Slavko Fürst 60.—. 250.—
Gospic: R. Steiner 10.—
Kom. Moravice: Adolf Feuerjesen
10.—.

Slatina: D. Grünfeld 5.—
Zagreb: Slavko Bril 20.—
Karlovac: Karlovačka žid. omladina
56.—
Križevci: Po Zori Hirschl 32.—
Pakrac: Poslao Rab. dr. R. Glück 36.—
419.—

Štrabice.

Zenica: Atijas Salamon 130.—
Lipik: Dr. I. Hermann 7.50
137.50

Zlatna knjiga.

Zemun: Na svatovima Eškenazi-Kalderon sakupljeno n. i. istih u kući Morjca Sasson 500.—
 Vukovar: Judita i Albert Braun k vjenčanju dr. Žige Braun i Tinka Rosenberger 500.—, Albert Elazar 20.— 520.—
 Križevac: Na zaručama Abeles-Hirschl sakupljeno 400.—

1420.—

Dječji sabirni aroi.

Višegrad: Bukica Kamhi 108.—, G. Papo 214.—, B. Demajo 100.—, Estera Papo 101.— 523.—
 Zagreb: Fanika Haberfeld 120.—
 Karlovac: Ruža Weinberger i Drago Taus 116.—, Zora Mattersdorfer 100.—, O. Brauner 71.— 287.—
 Pakrac: Ela Glück i Paula Kessler 55.—, Zdenka Klein 50.—, Zlata Straus 52.—, L. Rosenbaum 50.—, Marko Kohn 66.— 273.—

1203.—

Masline.

Tuzla: Henrieta Thau n. i. pok. Josipa Thau u gaju Johannana Thau 200.—
 Zemun: Na svatovima Eškenazi-Kalderon sakupljeno n. i. istih u vrt Zemunskih cionista 200.—
 Novisad: Poslao Matija Levi u gaj Josipa Brandeisa 1260.—
 Ludbreg: Poslao I. L. Deutsch. Prigodom Beritmila u kući Milana Scheyera iz Koprivnice sak. za gaj »Agudat Cion«. 1300.—
 Požega: Ana i Đuro Mautner n. i. Zlata Mautner u Herzl-šumu 50.—
 Osijek: Lili Weiss sak. na ime Harry Heller: po 20.— Teodor Weiss, dr. L. Schwarz, Rudolf Heller, Vilm Klein, dr. Iso Kovač 100.—
 Karlovac: Na ime Klata Korjčan 10.—, Karlo Ebenspanger 10.—, u vrt Sam. Goldnera 20.—
 Pakrac: Poslao Dr. R. Glück n. i. Jichak i Lea Kleinberger 20.—
 Zagreb: U gaj Slavka Aschnera: Beta Aschner 50.—, Vera, Zlata i Nada Müller 100.—, Ivo Rechnitzer 30.—, umjesto cvijeća na grob Zora Lausch 50.—, po 20.— Matija i Ivana Jandrić, Gizela Rechnitzer, svega 290.—, Gaj dr. Ljud. Schejma otvara »Judeja« sa 190.—, David Spitzer 20.—, u gaj dr. Lichta n. i. dr. Beno Stein 20.—, Herzl-šuma: prig. proslave 20 god. braka Josipa i Ane Rothmüller sak. 200.— svega 720.—

3870.—

Nalza.

Zagreb: kod zaručaka Levi-Schwabenitz sak. 161.—, Julio König i Eug. Berl kod domine 70.—, Drag. Haslach 200.— domino partija u kavani Zagreb 70.— 501.—

501.—

Obnova Palestine.

Karlovac: Leo Ebenspanger 10.—, Šrage Jichok 8.—, Ružica Hochsinger 6.— 24.—

„Nordanov grad“.

Beograd: »Gideon«, »Atehija« i »Karmel« 1352.—
 Bjelovar: prof. Szemnitz 4.—
 Varaždin: višak na robi sak. po Vilimu Straus 79.40
 Kom. Moravice: Adolf Feuererisen 30.—
 Sanskimost: Poslala Đojica Levi po 20.—, A. Albinun, Moni Baruch, po 10.—, Isidor Hasson 50.—
 Mitrovica: partija karata Rothmüller-Klaber 50.—
 Karlovac: čisti prihod Hanuka-svečanosti 402.—
 Požega: Marko Haas 10.—
 Mostar: prigodom vjenčanja Böhm-Weigner sabrano 194.—
 Bjelovar: Mijo Wolkenfeld 200.—
 Zagreb: Rudj Bornstein i Vilim Richter za pobjedu »Hakoach« Wien 20.—, I. Sonnenschein 100.—, na zaručama

Wolf-Berger 120.—, N. N. 200.—, Vladimir Arko sabrao: po 200.— dr. Milan Marić, Emil Sever, po 100.— Vladimir Arko, Ivan Kun, Beno Kastl, svega 700.—, Lav. Stern sabrao: M. Drach jun. 5000.—, Albert pl. Deutsch 2000.—, V. Fleischhacker 500.—, po 200.— N. N., ing. Morvay, Salamon Benedik, generaldirektor Ehrman, Ig. Kreutzer, Drag. Rosenbaum, Jakob Wolkenfeld, Makso Graf, Matija Freund, Tvornica Penkala, ing. Singer, Oton Vinski, po 100.— Oskar Sauer, Gustav Kraus, A. H., Julio Löbl, Karlo Ebenspanger, Vilim Reich, Aleks. Berndorfer, Salom Sarajevo, Leo Kronfeld, V. R. po 50.— Isidor Bernstein, ing. Novotny, po 10.— Leo Pollak, svega 11910.— 12350.—
 Banjaluka: Prigodom Hanukat abajit kod Ernestine i Moše Poljokan sabrao rab. M. Romano po 50.— Ernestina Poljokan, Moše Poljokan, Samuel Kabiljo, Rafael A. Poljokan, Rafiéo Poljokan, po 30.— David Josef Levi, po 20.—, dr. Keller, D. M. Levi 320.—

15041.40

Avizirani prinosi.

Iz Osijeka avizirano nam je za »Nordanov grad« K 17.000.— i iz Beograda 3.307.— zajedno 20.307.— specifikacija izaćice u slijedećem iskazu.

Opaska.

Utljeđ postanske reklamacije mogli smo tek sada iskazati svotu od K 336.50 poslanu po rab. dru. R. Glücku iz Pakraca.

Pregled.

Unišlo je iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije K 36.896.90
 Iz Bosne i Hercegovine K 1.367.—
 Iz Srbije K 4.659.—

Ukupno K 42.915.90

Unišlo je dakle od 1. januara 1919. do 28. decembra 1919. sveukupno K 438.443.97

Statistika biti će u slijedećem broju iskazana.

»Židovska djačka menza« u Zagrebu. »Židovskoj djačkoj menzi« u Zagrebu pristupili su nadalje kao:

Zakladatelj sa 2000 K: Žid. bog. općina, Brod n. S.; A. L., Zagreb; Lavoslav Schwarz, Zagreb; Pavao Bettelheim, Zagreb.

Utemeljitelji sa K 1000: Žid. omladinsko društvo, Djakovo; Jul. Glück, Ivaniograd; Šandor A. pl. Alexnader, Zagreb.

Godišnji podupiratelji sa 500 K: Žid. bog. općina, Osijek, IV. obrok god. potpore; Matija Freund, B. K. i Mavro Gross, Zagreb;

sa 300 K: Kanitz i Schneller, Zagreb; sa 200 K: J. Reiss, Lachman, S. Deucht, D. Ullmann, L. Rottstein i B. Kastl u Zagrebu.

sa 150 K: A. Goldschmiedt, Zagreb; sa 100 K: ravn. A. Freljé, Linoleum,

O. Auspitz, J. Engelstrath, Lauš, Kastner i Oehler, D. Prister, M. Reiss, I. Schön, J. Ripp, O. Pulay, A. Hirschl, H. Kollmann, Mosinger, L. F. Kohn, dr. Rodanić, Schwabenitz, E. Schulhof, M. Bettelheim, O. Wein, M. Friedmann i M. Neumann u Zagrebu; A. D. Levi, Brčko; J. Kajon, Sarajevo; A. Alkalay i D. Finzi, Sarajevo; D. Hary, Varaždin;

sa 120 K: Schwarz, Zagreb, u mj. obrocima;

sa 50 K: Braća Kornfejn, Samobor; M. Alakaly, Sarajevo; B. Kavason, Bos. Perovac; R. Herzog, Foto Rekord, Obersohn, L. Wohlmuth, Lj. Adermann, M. Breyer, Stern, Kapon, Zentner, Friedländer, N. N., A. Graf, A. Freiberg, M. Rothmüller, J. Müller, J. Kohn, J. Schlesinger, Fürst i Hirschl (Hif); C. Kon u Zagrebu; H. Blau, Varaždin; I. Salom, Bugojno; Djev. društvo »Debor«, Banjaluka;

sa 40 K: D. H., Zagreb; I. J. Levi, Sarajevo;

sa 30 K: D. Kell, Zagreb; S. Papo, Banjaluka; A. Hönigsberg, H. Hönigsberg, dr. A. Krajansky, H. Blumenschein u Varaždinu; F. Rosenberg i sinovi, Varažd. Toplice; K. Schönwald, Zlata; Rosenberger i A. Bornstein, Zagreb; M. Attias, Sarajevo;

sa 20 K: S. Levi, Sarajevo; L. Dajić, Varaždin; G. Klein, Pakrac; F. Goldstein, Sarajevo; Rott, J. Steiner, dr. Steinhardt, Ramnecker, Pesing, E. Rosenberger, Müller i A. Sterk u Zagrebu;

sa 10 K: S. Gross, B. Eisenstädter, E. Eisenstädter.

Osım toga darovali su:

500 K: Krauss Hermann, Zagreb; po 250 K: S. Kron, Zagreb, Dragan Radan, Zagreb;

po 200 K: M. Moster, Sv. Ivan Žabno; Is. Gaon, Spljet;

po 100 K: R. Heimbach rođ. Fischer, Zagreb; Marta Stern, Zagreb; S. Gottesmann, Zagreb; R. Bienenfeld, Požega; E. Adler, Požega;

po 60 K: A. Weichselbaum, Zagreb;

po 50 K: H. Herzer, Zagreb; I. Ledeky prigodom promocije dr. O. Brauna; J. Adler, Požega; I. Engel, Požega; N. Gros, Kutjevo; A. Schorsch, Požega; Mautner, Požega;

40 K: A. Kohn, Zagreb;

20 K: L. M. Eskenazi, Bos. Gradiška;

12 K: Leo Klaber, Bos. Gradiška.

Sabrali su za »Žid. djačku menzu«: g. Zadik Levi u društvu u Zagrebu K 3690; dr. Julije Dijumanč u Vukovaru K 1581; gđja. E. F. u Dijanimom kupalištu u Zagrebu K 400; Ph. Mr. M. Wenzler u Brodu n. S. K 330; g. Jakob Kajon medju beogradskim trgovcima u Zagrebu K 280; g. Salamon Lewi u Zvoniku K 100; Izr. bogošt. općina u Valpovu K 192; prigodom zaručaka Žige Kohna sa gđjicom. Elsom Schleier u Požegi K 135; g. Jakob Gaon prigodom vjenčanja gđjice. Ljube Pešach u Derventi K 426. Stiglo na Žid. nar. fond u Zagrebu K 1050.

Svim darovateljima zahvaljuje društvo najtoplije i ovim načinom.

ANNA SCHWARZ

FELIX FUCHS

zaručeni

Djakovo.

207

IRMA ABELES

MILAN HIRSCHL

zaručeni

Wien

208

Križevci.

KONZUM D. D.

ZA PROMET SA ROBOM.

ZAGREB, Illica 37.

Telefon 23-48, brzojavni »DIONKONZUM«

Prodaje sve vrsti kolonijalne i specerajske robe

na veliko.

TVORNICA ŠTAMPILJA
ŠANDOR SCHNELLER
 REZBAR — GRAVEUR
 ZAGREB
 STROSSMAYEROVA ULICA BROJ 6.

U MJESTO KOKSA
 može se rabiti u željeznoj peći (Koks-peći)
DRVENI UGLJEN.
 Dobiva se po 100 kg. (4 vreće) za K 120 kod
 Hrvatskog, prometnog društva za ugljen.
 A. O. Schwarz, Ilica 26.

Izradbu klišeja
 u svim tehnikama i količinama, solidno
 i brzo, preuzima **novootvorena**
 moderno opremljena
Cinkografija Vereš i drugovi
 ZAGREB, Marovska ulica 21.

Br. 410/19.

Natječaj.

Kod Židovske bogoštovne općine u Osijeku gornjem gradu ima se danom 1. siječnja 1920. namjestiti

drugi šames

koji ima ujedno da obavlja inkasaciju općinskih prinosa i inih potraživanja.

Namještenje jeste provizorno na pet godina, no općinski odbor moći će i prije izmaka toga roka dozvoliti trajno namještenje, a od toga časa pripada namješteniku pravo na mirovinu za sebe i na opskrbu za udovu i siročad u smislu pravilnika.

Sa tom je službom skopčana godišnja plaća od 7200 K. Natjecatelji, koji nisu stariji od 40 godina nek svoje ponude sa ovjerovljenim prepisima svjedočbi i sa dokazom osposobljenja za šehitu kao i kratkim životopisom te oznakom stanja obitelji do 20./XII. t. g. pripošalju potpisanomu predsjedništvu.

PREDSJEDNIŠTVO IZRAEL. BOGOŠTOVNE OPĆINE
 U OSIJEKU, dne 26. studena 1919.

Predsjednik:
Dr. Spitzer v. r.

Tajnik:
Schwarz v. r.

HATIKVA DOPISNICE

zdalo žid. akad. društvo JUDEJA
 dobivaju se kod

Povjereništva žid. narodnog fonda
ZAGREB, Ilica 31.
 Cijena 2 K po komadu.

JOSIP BRÜLL

špediterska radnja

ZEMUN

Bežanijska ulica 22. 147

PARIS

136. Boulevard Magenta. Téléphone Nord 28-96.

Agenturni i komisioni posao

Henry H. Neuman.

Tvrtka raspolaže zagrebačkim
 REFERENCAMA.

DOPISIVANJE na srpsko-hrvatskom,
 francuskom, engleskom, španjolskom,
 talijanskom i njemačkom jeziku.

Goriva drva

I. vrsti imadem i držat ću stalno
 na skladištu i to piljena i cijepa-
 pana, na hvate i vagone. Za-
 jamčujem brzu i točnu izvedbu
 cijenjenih narudžaba, za koje
 najučtivije molim.

SKLADIŠTA:

Savska cesta 58. i Tratinjska cesta 21
 Telefon 23-50.

SIMON KRON**Umjetničko nakladni zavod**

Vlastita konfekcija
 papira i
 tvornica
 listovnih omota

Umjetnička radnja

**Veletrgovina papira,
 pisaceg pribora i
 razglednica**

Zagreb, Markov' Ilica 31

Broj telefona: Paparizak. Telefon 17-95

Banka za trgovinu obrt i industriju

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 4. - **ZAGREB** - Jelačićev trg 4

Podružnice: Koprivnica, Ruma.

Dionička glavnica K 5.000.000 — Pričuva K 2.000.000 —

PRIMA

štedne uloške na knjižice i u tekućem
 računu do daljnjega sa

4% čistih**KUPUJE I PRODAJE**

vrijednosne papire, srečke svake vrsti, devize, strani zlatni
 i srebrni novac.

**PROVADJA BURZOVNE NALOGE.
 FINANSIRA**

industrijalna i trg. poduzeća.

ESKONTIRA

mjenice, doznačnice, čekove, odreske i žrijebane vrijednosne
 papire, daje predujmove na vrijednosne papire,
 kao dionica, rente, srečke i t. d. nadalje na otvorene knjižne
 tražbine uz povoljne uvjete,

Prodaje promese za sva vučenja, izdaje kreditna pisma
 i čekove na sva ta- i inozemna mjesta, osigurava srečke
 proti gubitku na tečaju.